

Skelnen af sproglyde

Evnen til at kunne dele sprogets lydside op i mindre dele (segmentering) er grundlæggende for at lære sprog. Børn lærer først ubevidst at skelne enkeltlyde og udvikler derefter evnen til bevidst at kunne manipulere (ændre på, lege med) lydlig enheder. Den ubevidste segmentering af lyde påbegynder børn allerede i fostertilstanden, og det er en opgave, som de løser i løbet af det første år, hvorefter de er i stand til at sige deres første ord (se om børns sproglige udvikling ovenfor). Denne første skelnen af sproglyde er vanskelig, fordi de nyfødte børn skal lære at identificere alle ordenes lyde. Det skal lære at kunne se konstanten i variationerne (at 'sut' er det samme ord, uanset at det kan lyde forskelligt).

Det næste store skridt med hensyn til at skelne sproglyde er, når børn eksplicit bliver i stand til at skelne lydene, fx når de kan sige, hvilken lyd ordet 'mund' begynder med (og svarer 'mmmm'), eller når de kan høre at to ord rimer. Den bevidste evne til at skelne sproglyde udvikles i nogle faser, som læres i en bestemt rækkefølge. Det vil sige, at fase et skal læres før fase to. Dette er vigtigt, fordi man især i forhold til børn med fokuserede behov, i relation til lydlig opmærksomhed, skal være opmærksom på, i hvilken fase barnet befinder sig, da det er denne fase, man skal tage afsæt i mht. den fokuserede indsats.

Den lydlig segmentering eller lydlig opmærksomhed opdeles i følgende 4 faser:

1. at skelne enkeltlyde
2. at rime
3. at opdele og sammensætte ord og stavelser
4. at opdele og sammensætte enkeltlyde

De to første faser tilegner børn sig i 3-5-årsalderen, mens de to sidste færdigheder først tilegnes imod slutningen af dagtilbudsperioden. Derfor er det heller ikke alle børn, der har tilegnet sig de sidste to faser, når de begynder i børnehaveklassen, men det er af stor betydning for deres læse- og skriveforudsætninger, at de har.

I den første fase kan børn, som angivet overfor, identificere enkeltlyde som fx begyndelseslyden i et ord. I den anden fase kan børn rime og dermed høre, om to ord rimer eller ej. I den tredje fase kan børn opdele og sammensætte ord og opdele i stavelser, dvs., det kan opdele sammensatte navneord som (brand-mand) og klappe stavelser ('Pi-lot' og 'Bil-en'). I den fjerde fase kan børn høre, at ordet bil består af tre lyde /b/ og /i/ og /l/.

Den lydige opmærksomhed er særlig vigtig mht. afkodning i forhold til læsning, og især den sidste fase - at opdele og sammensætte enkeltlyde - er vigtig for den senere læsning, da det er den børn skal bruge til at sætte forskellige bogstavers lyde sammen til ord.

Det er i den sammenhæng vigtigt at være opmærksom på, at alle ord ikke staves lydret. Det vil sige, at bogstavets lyd ikke altid er lig med navnet, fx kan 'o' lyde som 'å' i 'ost' /åst/. Det er nemmest for børn at håndtere bogstaver, der er lydrette, men man skal ikke gå uden om det forhold, at bogstaver kan lyde forskelligt. Det afgørende er, at børn kan høre, hvordan lyden er i det specifikke ord. Derudover vil det hjælpe børn, at man eksplicit taler om, at bogstaver har lyde, og at de nogle gange kan lyde forskelligt. Sammenhængen mellem bogstav og lyd uddybes nedenfor under bogstaver.

I forhold til den lydige opmærksomhed omsættes ovenstående faser til følgende milepæle. Det skal dog bemærkes, at mange børn på 3 år også kan rime, men det gælder ikke alle 3-årige.

Oversigt over milepæle i børns evne til at skelne sproglyde

Alder	Træk
1-3 år	Skelne enkeltlyde
4 år	Rime
5 år	Opdele og sammensætte ord og opdele i stavelser
6 år	Opdele og sammensætte enkeltlyde